

Arne Jon Isachsen
Brookings Institution og Handelshøyskolen BI
20. oktober 2003

VINNER BUSH VALGET?

American Enterprise Institute (AEI) er en konservativ ”think-tank” i Washington DC. Var nylig på et seminar der, der temaet var ”Economic Policy and the 2004 Election Debate”. Hensikten er å avklare hvordan de ti presidenthåpefulle på demokratenes side står i forhold til hverandre - og i forhold til Bush - på det økonomiske området.

En meget elegant ramme. Her serveres frokost – inklusive bl.a. fersk ananas, mango og melon skåret opp i pene skiver og friske jordbær. Påmelding er over internett. Gratis.

50-60 personer kommer. TV-kameraer er på plass. For dem som sitter langt unna debattbordet, er det et stort lerret som TV-bildene kommer opp på. Alle kan følge godt med.

Tre av de fire innleiderne er demokrater - den fjerde, samt ordstyrer, er republikaner. Robert Shapiro, som var statssekretær i handelsdepartementet under Clinton, åpner friskt: ”Bush’s management of the economy has been a failure”. Og følger opp, med fokus på skattepolitikken:

- Krig koster penger, og Bushs forslag om skattelettelse til de aller rikeste må trekkes tilbake
- Av hensyn til fremtidige generasjoner må de offentlige inntekter opp slik at underskuddene på statsbudsjettet kan reduseres
- Kapital bør beskattes hardere og arbeidskraft mindre hardt

Nestemann ut er Gene Sperling som var økonomisk rådgiver til president Clinton og leder for National Economic Council. De siste par årne har han *skrevet* for TV-serien The West Wing. I de åtte foregående årene *jobbet* han der – i Det Hvite Hus. Men, sier Gene, litt vemodig, folk er mer opptatt av hans rolle som forfatter enn som politiker.

Gene peker på at med tilstrekkelig mange og store skatteutt vil det etter hvert bli fart på økonomien. Når det skjer – det er faktisk i ferd med å skje - vil folk si at lavere skatter var lurt, uten tanke på uheldige konsekvenser på lang sikt. Og sjansen øker for at George W. Bush kan beholde adressen 1600 Pennsylvania Avenue i fire nye år.

Som økonom er det litt trist om Mr. Sperlings resonnement er riktig. Hvorfor? Fordi en viktig antakelse i økonomifaget er at folk er rasjonelle og ser fremover. Om et kortsiktig blaff i økonomien, riktig ”timet”, er alt som skal til for å bli gjenvalgt som president, er ikke denne antakelsen veldig realistisk.

Bruce Reed, sistemann ut av demokratene, minner om at mange "hater Bush" – er opprørt over den politikken han bedriver, både ute og hjemme. Det er 3,3 millioner *færre* arbeidsplasser i privat sektor nå enn da Bush kom til makten - den verste utviklingen i arbeidsmarkedet siden president Herbert Hoovers dager. Som av den grunn ikke hadde noen sjanser da han stilte til gjenvalg i 1932. Franklin Delano Roosevelt flyttet inn i Det Hvite Hus og fikk dermed anledning til å sette sin "New Deal" politikk ut i livet.

Reed følger opp på skattesiden: Skal en billionær og en sekretær ha omtrent samme skattesats? Warren Buffet – en av Amerikas mest vellykkede forretningsmenn, og med en integritet ingen betviler -, har stilt seg undrende til det.

Eric Engen, tidligere i Fed (Federal Reserve Board, den amerikanske sentralbanken), nå i AEI, forsvarer Bush's økonomiske politikk: "The economy *is* recovering, stupid!" (Dette er en liten vri på Clinton's slagord under valgkampen mot Bush i 1992; "It's the economy, stupid!) Lavere skattesatser for de rike har gode incentiv-virkninger; de foretaksomme velger å sette i gang ny virksomhet når de selv sitter igjen med mer av overskuddet.

De økonomiske utsiktene er lyse:

- Arbeidsløsheten er på vei ned
- Dollaren er på vei ned
- Skattene er på vei ned
- Renten er lav
- Aksjemarkedet er på vei opp
- Produksjonen er klart økende

På toppen kommer en uforklarlig sterk vekst i produktiviteten – for tiden over 4 prosent. Gjelder bare å passe på at man ikke går i samme fella som Japan gjorde på 1990-tallet; skattene ble hevet i en gryende oppgangsperiode – som dermed stoppet brått.

Mr. Engen minner også om at underskuddet på statsbudsjettet, som nå tilsvarer om lag 4% av verdiskapningen i USA, ikke er noe særlig høyere enn det var i 1993/94. Det underliggende problemet er eldrebølgen. "Entitlement spending", dvs. hva folk har rett på av offentlige ytelser, vil stige fra 8% av BNP til det dobbelt i løpet av tyve år. Det er temmelig likt den forventede utviklingen for det offentlige trygdeytelser i Norge.

Kan demokratene overhodet vinne valget om ett år om det da er en underliggende vekst i realøkonomien på over 4 %, og det kommer 100,000 flere i jobb hver måned? Blir vanskelig. Men Krig og Fred er også viktig. Hva står Bush for her? Eric Engen oppsummerer presidentens budskap slik: "The world is a dangerous place. Trust me".

Men kjøper mange nok velgere dette budskapet? Eller synes folk at presidentens stil dekker over en form for umodenhet? Har Bush tid nok til å lytte og mot nok til å tvile? Og vil han bli mer forutsigbar? Eller vil han fortsette å overraske med de sakene han setter på agendaen, og de beslutningene han fatter?

Felles for alle deltakerne i denne debatten er at de *kan* sakene sine skikkelig – uten at det er til hinder for en god fremføring. Det hele er velsignet fritt for PowerPoint. Bare ord. De kjenner hverandre godt – eliten i Washington DC. Tidvis en slentrende og litt fleipete i stil – men dødsens alvorlige i sak.